

Ecologie van de armen

Hali Healy, Joan Martinez-Alier, Leah Temper, Mariana Walter en Julien-François Gerber, *EARTHSCAN*, 2013, *Ecological Economics from the ground up*.

Ecologische economie is het alternatief voor een (neo-)klassieke op groei gerichte economie. Maar ecologische economie staat ook voor een andere manier van wetenschap bedrijven, niet vanuit een ivoren toren, maar in voortdurend overleg met basisgroepen, ngo's of groepen die opkomen voor ecologische rechtvaardigheid. Dat is al sinds jaar en dag de manier van werken van ecologist en wetenschapper Joan Martinez-Alier en dat is ook het uitgangspunt voor het boek *Ecological Economics from the ground up*. Het boek schetst de principes van een ecologische economie, maar dan vanuit de praktijk, vanuit de strijd van gewone mensen in Afrika, Azië, Latijns-Amerika en Europa voor een beter leefmilieu en daardoor voor een beter leven.

Ecologische economie kan voor de auteurs van Zuid en Noord die bijdragen schreven voor deze bundel alleen maar een normatieve en actiegerichte wetenschap zijn. De middenveldorganisaties die op het terrein als stuwende krachten optreden, gelden als een derde sector naast staat en markt, een nieuwe wereldwijde beweging die concreet werk maakt van duurzame transitie. Wetenschappelijke instellingen, dorpsraden, basisactiegroepen, maar ook virtuele organisaties hebben overal ter wereld bewezen dat ze in staat zijn door nauwe samenwerking problemen op te lossen die voor klassieke overheden of voor de markt onoplosbaar leken. Wetenschappelijk onderzoek en basisacties dienen daartoe hand in hand te gaan. Wetenschap moet steeds geëngageerde wetenschap zijn die samen met de mensen wroet om oplossingen te vinden voor levensproblemen van gewone mensen. Anderzijds dienen lokale mensen en

activisten open te staan voor de inbreng en innovatie die uitgaat van geëngageerde research. Voortdoen zoals men van oudsher gewoon was, is dikwijls een bijzonder slecht idee als men onder druk van marktmechanismen of een te sterk betuttelende overheid gewoonten heeft aangenomen die de draagkracht van het natuur stelselmatig afbouwen, in plaats van de natuur herop te bouwen en in stand te houden. Joan Martinez-Alier spreekt in dit verband graag van de 'ecologie van de armen' en van de inheemse volkeren. De laatste twintig jaar maakt die meer en meer opgang¹. Tegenover de luidruchtige ecologische beweging van de rijke landen van het Noorden, die de officiële agenda's van de grote VN-conferenties beheerste van Rio in 1992 tot Rio twintig jaar later, staat de basisecologie van de armen in het Zuiden, die aan de weg timmeren van een stille maar wereldwijde ecologische revolutie. Dat is de echte ecologische beweging. Voor deze basis-ecologen is de ecologische strijd altijd tegelijk een strijd voor basisrechten van de armen, een strijd op leven en dood. Een wereld van verschil met de luxestrijd van de rijke ecologen uit het Noorden. Martinez-Alier ontzegt de verwende groenen van het Noorden het recht om de ecologische beweging te claimen. Het echte ecologisme is geen beweging van de rijke middenklassen in de landen van het Noorden. De echte ecologische omwenteling gebeurt in de landen van het Zuiden, waar mensen opkomen voor hun recht op leven.

Neem nu de strijd tegen de aanleg van een transportroute dwars door het Amazoneoerwoud, van de haven van Manta in Ecuador naar Manaus in Braziliaans Amazonië. De voor- en nadelen van het project worden in het boek uitvoerig beschreven. In de praktijk wordt aangetoond dat een uitwisseling van natuurlijk tegen menselijk kapitaal mooie theorie is, maar in de praktijk vernietigende gevolgen heeft voor het milieu en de mensen. Het gaat om een ongelijke ruil waarbij

verschillende waardeschalen gehanteerd worden. Het besluit is dat simpele kostenbatenanalyses of pogingen tot monetaire compensatie in een dergelijke context van conflicterende waarden geheel niet blijken te werken. De essentie van het denken van Herman Daly, pionier van de ecologische economie, uitgelegd vanuit de actiepraktijk.

De sterkste voorbeelden komen uit India. Ze worden aangeleverd door Supriya Singh. Zij beschrijft hoe lokale dorpsgemeenschappen in India, geleid door dynamische dorpsraden, samen met geëngageerde wetenschappers erin slagen processen van ecologische degradatie een halt toe te roepen. Zo bijvoorbeeld het dorp Hiware Bazar dat de steun van de Indische overheid handig weet in te zetten om te investeren in het bewaren en vasthouden van water, het herstel van ecosystemen en ecosysteemdiensten. Zodat de welvaart terugkeert in een dorp, waar vroeger de jongeren gingen lopen omdat er geen toekomst meer was. Daarbij legt Singh vooral de nadruk op het publiek participatieproces dat een dergelijk wonder op enkele jaren tijd mogelijk maakte. Het is in feite het herstel van de commons, het beheer van gemeenschappelijke gronden door een hele basisgemeenschap, in overleg en met respect van samen opgestelde regels. De principes van ecologische wetenschapsters als Elinor Ostrom of Vandana Shiva in de praktijk. Met de inspiratie van Gandhi steeds op de achtergrond. Of ook de werkwijze van Wangari Maathai en zijn Green Belt beweging in Kenia. Andere voorbeelden die Singh geeft zijn dat van het dorp Mendha Lekha dat zichzelf terug het recht toe-eigent op de bossen op haar grondgebied en kiest voor een ecologisch beheer, zodat mensen terug van het woud kunnen leven en het tegelijk bewaren en herstellen. Biodiversiteit kan bijdragen tot economische welvaart, betaling voor ecosysteemdiensten kan werken, maar dan wel op voorwaarde dat

lokale gemeenschappen actief betrokken worden.

Ook in Europa hebben basisbewegingen soortgelijke ervaringen opgedaan. Zo bijvoorbeeld in de strijd tegen hogesnelheidslijnen of tegen de afvalmaffia in Italië. Of in het hele debat rond de Djerdap Dam en het nieuw gecreëerd Djerdap Nationaal park in Servië. Interessant is ook een voorbeeld uit België: over de effecten van het metallurgisch bedrijf Umicore in Hoboken op de gezondheid van de omwonenden in de wijk Moretusburg en verder. In dit hoofdstuk wordt het begrip ecologische schuld gedefinieerd. Nick Meynen en Lea Sébastien beschrijven in detail hoe de ziekmakende effecten van de vervuiling met zware metalen (o.m. lood in het bloed bij kinderen, het aantal gevallen van kanker in de wijde omgeving) in kaart gebracht werd door geëngageerde onderzoekers. Zo was men uiteindelijk in staat om de totale ecologische schuld te ramen op 310 miljoen €. Wat een ander licht werpt op de aansprakelijkheid van het bedrijf dat verantwoordelijk was en is voor deze historisch opgebouwde vervuiling. Aan de hand van een cascade van concrete voorbeelden uit Zuid en Noord bewijzen de samenstellers van deze bundel dat postnormale (aan de basis geëngageerde) wetenschap de wetenschap van de toekomst is, dat de uitbouw van een eerlijke groene economie nooit mogelijk is op basis van 'ecologisch ongelijke handel' en dat er dringend nood is aan nieuwe waardemeters zoals het 'bnp van de armen' dat echte welzijnsverbetering meet van gewone mensen en plaatselijke gemeenschappen.

Een verfrissend boek dat vooral goesting geeft om van onderop te bouwen aan een ecologische economie in de praktijk.

Johan Malcorps

- 1 Zie het artikel van Joan Martinez-Alier : L'Ecologie des pauvres, vingt ans après : Inde, Mexique et Pérou, *Ecologie & Politique*, n°45, 2012/2.